

Povijest Rijeke i Trsata

Rijeka

Sadržaj :

<u>Rijeka</u>	1.
• Antika	1.
• Srednji vijek	1.
• Novi vijek	2.
• 19. stoljeće	2.
<u>Trsat</u>	3.
• Tarsatica	3.
• Starija povijest	3.
• Trsatska legenda	3.
• Povjesna vjerojatnost	4.
• Stube Petra Kružića	4.

Antika

Iako se u širem području grada mogu pronaći tragovi naselja iz paleolita i neolita, najranijim naseljima na današnjem području grada se smatraju keltska Tarsatika na Trsatskom brdu i naselje Tarsata ilirskog plemena Liburna, u prirodnoj luci na obali.

Srednji vijek

Poslije pada Zapadnog rimskog carstva, u 5. stoljeću, grad je bio pod vlašću država Ostrogota, Bizantskog carstva, Lombarda, Franaka, Hrvata i Mađara. Nakon 4. stoljeća sv. Vid postaje svetac zaštitnik grada, pa se današnja Rijeka spominje pod imenom - Terra Fluminis sancti Vitiili na njemačkom - Sankt Veit am Pflaumb. U srednjem vijeku Rijeka ima hrvatsko ime - Rika Svetog Vida.

Dolaskom Hrvata počinje se formirati novo naselje. Prvo spominjanje srednjovjekovnog naselja potječe iz prve polovice 13. stoljeća, kada se u povijesnim izvorima spominju dva naselja: Trsat, na uzvišenju na lijevoj obali Rječine, na mjestu liburnskog Naselja Tarsa i Rijeka, na obali na mjestu rimske Tarsatike. Srednjovjekovna Rijeka je utvrđeni feudalni grad, okružen zidinama s nekoliko kula, koji je podijeljen na dva dijela. U gornjem dijelu se nalazio srednjovjekovni kaštel i crkva Sv. Vida, dok je donji dio pod imenom Rijeka ili Rika bio gospodarsko i trgovačko naselje.

U 14. stoljeću Rijeka je posjed Devínska gospode, knezova Krčkih - Frankopana, obitelji Valze, a od 1466. godine je u posjedu Habsburgovaca.

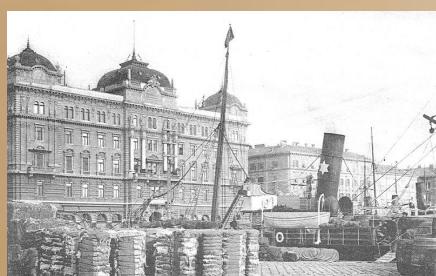
Povjesna zastava grada Rijeke karmin-zlatno-kobalt plava, u uporabi od 1848.-1947

1899. Godine u Rijeku je uveden električni tramvaj.

Tvornica papira oko 1900. godine.

Palača Jadran oko 1900. godine.

Riječka luka oko 1900. godine.

Novi vijek

U 16. stoljeću u gradu djeluje glagoljska tiskarnica. Zbog razvijene trgovine željezom, uljem, drvom, vunom, stokom i kožom, Rijeka doživljava trgovinski procvat. Dolaskom isusovaca u Rijeku unaprijedio se kulturni i prosvjetni život grada. Godine 1627. osnovana je Isusovačka gimnazija i taj se događaj smatra početkom rada sveučilišta u Rijeci.

U 17. stoljeću uslijed čestih turskih provala i dugotrajnih sukoba uskoka s Mlečanima pres-

taje zlatno doba riječke trgovine. Nakon Velikog turskog rata prestaju turške provale i počinje novo jačanje Rijeke kao važnog trgovačkog središta, pa je 1719. austrijski car Karlo VI. proglašio Rijeku slobodnom lukom. Ojačala Ugarska uskoro počinje iskazivati pretenzije prema Rijeci kao svom izlazu na more. U 18. stoljeću se ispod Trsata javlja novo naselje - današnji Sušak. Na prijelazu iz 18. u 19. stoljeće Rijeka je neko vrijeme bila pod francuskom upravom u sklopu

Ilirske provincije. Od Francuza je oslobođena 1813. godine.

Grb grada Rijeke nastao je 1659.

19. stoljeće

Grad je 1848. godine imenovanjem bana Josipa Jelačića za guvernera Rijeke izravno pripojen Banskoj Hrvatskoj. Hrvatsko-mađarska borba za Rijeku unutar Monarhije je završena 1868. kada je dodatkom na Hrvatsko-ugarsku nadobbu, tzv. Riječkom krpicom, Rijeka kao corpus separatum, (tj. izdvojeno tijelo) došla pod izravnu upravu mađarske vlade. Rijeka je 1870. godine u potpunosti pripojena Mađarskoj. Mađarska ubrzano razvija Rijeku u svoj najveći pomorsko-lučki centar, te se razvija određena suparništvo između dvije najveće luke u Mo-

narhiji, Rijeke pod mađarskom, i Trsta, koji je bio pod austrijskom upravom.

Osim luke, 19. stoljeće je doba velike gradnje u gradu. U gradu je izgrađena Tvornica papira - Hartera (1821.), osnovana je Narodna čitaonica (1850.), u rad je puštena prva plinara (1852.), na Mlaci je utemeljena rafinerija nafte (1882.), a iste godine Rijeka dobiva modernu kanalizaciju. Razvitak luke, širenje međunarodne trgovine i spajanje grada željezničkom prugom s Pivkom i Karlovcem (1873.) doprinio je brzom porastu broja stanovnika s **21.000** (1880.) na **50.000** (1910.). 1885. izgrađena je nova zgrada riječkog kazališta, današnje Hrvatsko

narodno kazalište Ivana pl. Zajca. 1891. je izgrađena zgrada željezničkog kolodvora koju je projektirao glavni inženjer Ugarskih državnih željeznica Ferenz Pfaff. Godine 1896. dovršena je izgradnja gradskog vodovoda i nove Guvernerove palače koju je projektirao Mađarski arhitekt Alajos Hauszmann. Od 1899. Rijekom vozi električni tramvaj.

Trsat

Na tjemenu trsatskog brda (Trsatica, nekadašnji Trsat) nalazila se u rimsko doba vojna utvrda koje je branila obližnje naselje. Nakon propasti Zapadnog Rimskog Carstva Trsat se spominje 799. godine, kada je tu poginuo furlanski markgrof Erik. Poslije toga spominje se u Vinodolskom zakonu kao posjed krčkih knezova Frankapana. U njihovu posjedu Trsat se nalazio do 1529. godine.

Trsatski zmaj u Trsatskoj gradini.

Starija povijest

Trsat je u mlađem željeznom dobu pripadao Japodima, a tek je kasnije uvršten pod teritorij rimljana iz ekonomsko – trgovačkih i vojno – strateških razloga. Dolaskom rimljana, a prije I. stoljeća, tadašnje naselje počinje prerastati u gradsko naselje rimskog tipa zadržavši važnost centralnog naselja. Bi-lo je koncipirano po modelu rimskih municipija. Upravu

su sačinjavali najznačajniji građani, a u povijesnim se izvorima spominje i djelovanje svećenika.

Veliku važnost je imala na kraju antike, točnije krajem šestog i početkom sedmog stoljeća. Služila je kao jedan od centara obrane od avar-sko – slavenskih naleta.

Tarsatica

Tarsatica je naziv starorimskog naselja iz kojeg se razvio Trsat na mjestu današnje Rijeke, Hrvatska. Prvo naselje Tarsatica, grad-utvrda nalazilo se na mjestu današnjeg Starog grada, kao važno obrambeno rimsко uporište u IV stoljeću, razorena 799. od Franaka u borbi sa Hrvatima, prilikom čega na obroncima brda pogiba i markgrof Erik. Uskoro se nakon franačkog odlaska ime Tarsatice prenijelo na susjedni 138 metara visok briješ, pod imenom Tersat, i konačno Trsat. Samo ime moglo bi biti od keltskog naziva Tarsa, u značenju 'brdo uz rijeku'. Pod imenom Tarsatica prvi puta se spominje u Vinodolskom zakoniku 1288., kao sjedište Vinodolske župe i u posjedu krčkih knezova, kasnije Frankapana. Na mjestu bivše Tarsatice u 13. stoljeću razvio grad Reka (današnja Rijeka) sa kulama, trgovinama i ulicama, koja će od 1466. uz manje prekide do 1918. pripadati Habsburgovcima. Današnji Trsat se prostire između starog grada Trsata (Gradina) do nekadašnje vojarne (današnji sveučilišni campus) i do strmice na sjever. Stari nazivi Tarsatica i Tarsa sačuvali su se u nazivima popularnih ugostiteljskih lokala na Trsatu.

Trsat se nekada zvao Tarsatica zatim Tersat i tek nakon toga došlo je do danjašnjeg imena Trsat koje je moglo potjeći od keltskog naziva Tarsa što znači brdo uz rijeku.

Trsatska gradina

Trsatska legenda

Prema narodnoj tradiciji i pisanim kronikama, na trsatsko brdo 10. svibnja 1291. na čudesan je način iz Nazareta stigla rođna kuća Blažene Djevice Marije. Na tome mjestu kuća je boravila tri godine i na jednako čudesan način prešla u talijanski gradić Loreto (10. prosinca 1294.) gdje se i dan danas nalazi. Taj događaj se toliko dojmio ovdašnjeg naroda da su ljudi odmah počeli hodočastiti na trsatsko brdo.

Čuvši što se dogodilo, tadašnji vlasnik ovdašnje zemlje krčki knez Nikola Frankapan, osobno je došao na Trsat da se uvjeri u vjerodostojnost onoga što je čuo. Odmah potom izaslao je u Palestinu poslanstvo koje ga je nakon povratka izvjestilo što su tamo doznali i vidjeli. Naime, istodobno, Marijina rođna kuća u Nazaretu je nestala i nitko nije znao kako.

Povijesna vjerojatnost

Povjesno je vjerojatno da su križari, nakon poraza u Svetoj zemlji 1287. nastojali skloniti dio svetih predmeta koji su se ondje nalazili, pa tako i dijelove nazaretske kuće, dok je dio te kuće ostao u Nazaretu i danas je vidljiv u bazilici

Navještenja.

Nakon što je Marijina kuća prešla u Loreto, knez Ivan Frankapan dao je na Trsatu podići kapelicu, a njegov sin Martin dao je sagraditi franjevački samostan s crkvom Blažene Djevice Marije. Od te crk-

ve sačuvani su do danas samo fragmenti. U kasnije sagrađenoj većoj crkvi najveću vrijednost ima slika koja prikazuje Mariju kao Majku Milosti, a štuje se kao čudotvorna.

Stube Petra Kružića

Takozvane Trsatske stube koje od riječke Delte vode do crkve i samostana dao je 1531. kao zavjet izgraditi kapetan Klissa Petar Kružić. Dogradivale su se stoljećima. Prvotno je postavljeno 128 stepenica, a danas ih je 561, a uz njih je smješteno nekoliko zavjetnih kapela. Počinju s ulaznim baroknim trijemom

s reljefom Bogorodice Tješiteljice (Bogorodica s djetetom u naručju). Iznad ulaza piše:
CONSOLATRIX AFLIC-TORUM (tješiteljica tužnih). Nebrojeni hodočasnici su često i na koljenima prelazili ovaj put da bi se poklonili čudotvornoj Gospi Trsatskoj. Kroz trijmove i kapele, preko mnogo kamenih stepenica

izlazili bi visoko iznad kanjona Riječine.

